

Gudrais no Spoku gravas ¹

鬼谷子

1.1. Atvēršana un aizvēršana

Ja atskatāmies uz senatni, viedie vīri [šai pasaulē], starp debesīm un zemi [rādīja] visām dzīvajām būtnēm priekš[zīmi]. [Viņi] novēroja **jin-jan** [pretmetu] sākšanos un izbeigšanos, tā nosakot lietu likteni. [Viņi] zināja [galveno] ieeju uz dzīvi un nāvi, iepļānoja desmit tūkstoš veidu [lietu] sākumu un beigas. Sasniedzot cilvēku prāta būtību un saskatot tur mainīguma zīmes, [viņi] nonāca pie [galvenajiem] vārtiem. Tādēļ arī šai padebešu [valstībā] viedo vīru ceļš no senatnes līdz mūsdienām ir viens. Izmaiņas ir nebeidzamas, [bet] visi atgriežas savās vietās: daži – ēnā, citi – saulē; daži – maigi, citi – skarbi; daži atver, citi aizver; daži atlaiž, citi nostiepj. Šī iemesla dēļ viedie vīri pilnībā pārvalda [galveno] ceļu, izpēta lietu secību, izvērtē spēku samērus un pretinieka spējas, salīdzina visu stratēģiju trūkumus un priekšrocības.

...

Atvēršana un aizvēršana ir **dao** [dabiskā ceļa] dižā mainība un retorikas lokanība. Ir laicīgi jāizpēta attiecīgās izmaiņas. Mute ir sirds vārti. Sirds ir gara saimnieks. Mērķtiecīgās idejas, tīkamās vēlmes, rūpīgās pārdomas, gudrie plāni – tie visi iet un nāk pa šiem vārtiem. Tādēļ rūpīgi jāuzmana to atvēršana un aizvēršana, lai kontrolētu, kas iet un kas nāk. Atvēršana ir atklātība, runāšana un **jan** [enerģija]. Aizvēršana ir noslēgtība, klusēšana un **jin** [enerģija]. Tāpēc par **jan** [mēdz] teikt: *ilgs mūžs, miers un prieks, bagātība un dižciltība, cieņa un gods, spoža slava, mīla un labvēlība, manta un ienākumi, lepnums un apmierinātība, patīkamas vēlmes*. Saka, ka tas ir *sākums*. Bet par **jin** [mēdz] teikt: *nāve un pazudināšana, raizes un bēdas, nabadzība un zemiskums, grūtības un pazemojums, padošanās un zaudējums, labuma bojāeja, bezcerība, kaitējums, ievainojumi un slepkavības, noziegums un sods*. Saka, ka tās ir *beigas*. Visi tie, kuri runasveidā atdarina **jan** stilu, apgalvo, ka tas ir *sākums*, un runā labu, lai uzsāktu lietas. Bet visi tie, kuri runasveidā atdarina **jin** stilu, saka, ka tās ir *beigas*, un runā ļaunu, lai izbeigtu plānus.

1.3. Iekšējā saikne

Valdnieka un padoto – augstāk un zemākstāvošo attiecībās [var būt gadījumi, kad] tālumā viņi jūtas radniecīgi, bet tuvumā – atsvešināti. [Ir gadījumi, kad] pieņem darbā, bet neizmanto; turpretī atlaižot no amata, [atkal] uzmeklē. [Kāds] ik dienas ir [acu] priekšā, [bet] negūst valdnieka [labvēlību], [turpretī par citiem], izdzirdot ziņas no tālienes, [valdnieks] ilgojas un domā. Visa veida attiecībām piemīt iekšējā saikne, sākotnējā saistībā sakņojas [visa] aizsākums. Daži ir sasaistīti [kopā] ar tikumību, citus sasaista pārliecība un idejas, vēl citus sasaista nauda un manta, un citus – izmeklētas daiļavas. [Protot] izmantot valdnieka nodomus, [padotais] var iet un nākt, kad grib; var tuvoties [valdniekam] vai attālināties, kā vēlas; var stāties amatā vai aiziet prom pēc vēlēšanās; [var likt sevi] uzmeklēt vai [par sevi] domāt, ja vēlas. Gluži kā spāre, kurai bērni [visur] seko. Tā iznāk [no dobuma, neatstājot] ne spraudziņas un ieiet [atpakaļ, aiz sevis] neatstājot pēdas. [Šāds cilvēks] brīvi iet un brīvi nāk, neviens viņu nespēj apturēt.

¹ Karojošo Valstu (5.-3.gs.p.m.ē.) stratēģu un klejojošo retoriku traktāts, viens no iespējamajiem autoriem - Su Cjin.

1.7. Izvērtēšana

Senos laikos, plānojot valsts lietas, vajadzēja pārdomāt spēku samērus; un, lai pārliecinātu ļaužu vadoni, vajadzēja apdomīgi izvērtēt situāciju. Visas ieceres, domas, jūtas, vēlmes noteikti nāk no šejienes. Var būt dižciltīgs vai nabags, var tikt novērtēts vai nīsts, var gūt labumu vai kaitējumu, var veikties vai var pazaudēt. To visu izskaitļo no viena. Tādēļ, kaut arī pastāv seno valdnieku ceļš, viedie un gudrie savos plānos nevar iztikt bez situācijas izvērtēšanas, [citādi] nav iespējams rast apslēpto būtību. Šī ir stratēģiju dižā sakne un retorikas [pareizā] metode. To, kurš vienmēr kalpo ļaudīm, nespēj panākt neviens. Viņš aizsteidzas notikumiem priekšā, un tas ir visgrūtāk izdarāms. Tādēļ arī mēdz teikt, ka izvērtēt situāciju ir visgrūtākais uzdevums, tā sakot, vajag priekšlaicīgi [izzināt citu] ieceres un domas. Tāpēc arī ir jānovēro oda kūniņas lidojums un zemes tārpiņa kustība, jo nav nekas, kas nenestu labumu vai kaitējumu, [jebkas] var padarīt pasauli skaistu. Pat visniecīgākais spēks var izraisīt notikumu. Šādi ir jāizvērtē situācija, jāizskaistina tā ar vārdiem, sacerot košus rakstus, un tikai pēc tam var uzsākt sarunas.

2.1. Gara pilnība

To, kuram talants iedzimts no dabas, dēvē par „īsto vīru”. Īstais vīrs izprot [pasauli], savienojoties ar debesīm. To, kurš iegūst zināšanas, piekopjot iekšējās prakses, dēvē par „gudro vīru”. Gudrais izprot [pasauli] no lietu līdzībām. Senatnē cilvēks un [viņa] dzīvība [abi] reizē radās [dabas] pārmaiņu [procesā]. Par lietu līdzībām [var] uzzināt caur [maņu orgānu] atverēm. Ja ir šaubas, [tad] jārisina [tās] ar prāta spējām; [kad] prātam nav šo spēju, neko nevar atrisināt. [Kad] viss rit raiti un piecu [orgānu] enerģijas ir aprūpētas, noteikti jāvelta uzmanību garam. Tās dēvē par [radīšanas] „pārmaiņām”. Pārmaiņās rodas piecu [orgānu] enerģijas – mērķtiecība, pārdomas, gars, prāts un tikums. No tām gars ir vissvarīgākais, tas rada mieru un saskaņu [pārējo] enerģiju izkopšanai. Labi izkoptas, šīs četras enerģijas iegūst saskaņu un nekad neizsīkst. [Tās izplata] varenu spēku uz [visām] četrām pusēm un nav nekas, ko [cilvēks] nespētu paveikt. Kas saglabā un velta uzmanību [garam], tā sakot [ļauj] „garīgām izmaiņām iemājot sevī”, to dēvē par „īsto vīru”. Īstais vīrs, tāpat kā debesis, savienojas ar *dao* [dabisko ceļu]. Viņš, pieturoties pie viena, kopj un rada desmit tūkstoš veidu [lietas]. Tas ir cilvēks, kurš auklē debesu sirdi un piekopj tikumu praksi, kurš, nedarot neko, lai uzturētu mērķus un idejas, tomēr darbojas ar varenu spēku. Stratēģi ir tam izgājuši cauri, [jo] tikai, kad gars sasniedzis pilnību, var izvirzīt [tālus] mērķus.

/no senķīniešu valodas tulkoja Agita Baltgalve/